

Međunarodni znanstveni trijenale *Grad hrvatskoga srednjovjekovlja: Slika grada u narativnim vrelima – stvarnost i/ili fikcija?*

Kada je prije tri godine u Zagrebu održan međunarodni znanstveni skup „Grad hrvatskoga srednjovjekovlja – Vlast i vlasništvo“, namjera organizatora – Odjela za srednjovjekovnu povijest Hrvatskoga instituta za povijest i voditeljice tadašnjega znanstveno-istraživačkoga projekta *Grad hrvatskoga srednjovjekovlja - društvene strukture, topografija i urbani život* dr. sc. Irene Benyovsky Latin – bila je da taj skup preraste u redoviti trijenale posvećen tematici srednjovjekovne urbane povijesti hrvatskih zemalja. Činjenica da je 2. i 3. prosinca 2013. godine u Zlatnoj dvorani Hrvatskoga instituta za povijest u Zagrebu održan drugi međunarodni znanstveni trijenale „Grad hrvatskoga srednjovjekovlja“ pod naslovom „Slika grada u narativnim vrelima – stvarnost i/ili fikcija?“ pokazala je da rečena namjera organizatora nije ostala samo puka želja nego da ona postupno ipak prerasta u stvarnost.

Kao i u slučaju prvoga skupa i ovaj je skup okupio brojne ugledne znanstvenike iz zemlje i inozemstva, a težište njegova rada jest, kako se to vidi i iz spomenutoga naslova, bilo na pitanju vjerodostojnosti pisanih vrela različite provenijencije kao izvora za istraživanje srednjovjekovnoga urbaniteta. Svu složenost ovoga pitanja jasno je izložila dr. sc. Irena Benyovsky Latin u svome izlaganju prigodom otvaranja skupa zapitavši se: „(...) predstavljaju li narativna vrela srednjega i ranoga novog vijeka fikciju ili se u njima ipak kriju i određene *realije* za kojima tragamo u nedostatku drugih vrela? Ako one i postoje, imamo li mi instrumente za njihovo otkrivanje, odnosno odvajanje od različitih narativnih diskursa od kojih se sastoje? Koji su to načini procjenjivanja i kojim mehaniz-

mima „dekonstruirati“ narativna vrela?“

Sam program skupa – koji je okupio ukupno dvadeset i pet izlagača iz pet zemalja – bio je podijeljen u sedam sekcija pri čemu je čast da svojim tematskim izlaganjima otvore rad skupa pripala Ruth Gertwagen, Donalu Cooperu i Mladenu Ančiću. Ugledna stručnjakinja za povijest Bizanta, Venecije i Genove s odjela Bizantskih i helenskih studija na Sveučilištu u Haifi Ruth Gertwagen tako je u svome izlaganju (“Venecija – kronika i arheologija: metodološki pristup”) analizirala metodološka razilaženja između povjesničara s jedne strane te povjesničara umjetnosti i arheologa s druge strane, a na primjeru istraživanja peloponeskoga obalnog kaštela Methoni ukazala je na značenje interdisciplinarnoga pristupa istraživanju povijesti umjetnosti i graditeljstva, povijesnih spomenika i mjesta tijekom razdoblja srednjega i ranoga novog vijeka.

Donal Cooper s Odjela za povijest umjetnosti Sveučilišta u Cambridgeu, koji je u zadnje vrijeme svoju pozornost usmjerio na istraživanje umjetničke baštine dominikanskih i franjevačkih samostana uz našu obalu, u svome se pak izlaganju o hodočasničkim izvješćima kao izvoru za crkvenu umjetnost Dubrovnika u XV. stoljeću usredotočio na vijesti o dvije velike oltarne pale, djela dubrovačkoga slikara Lovre Dobričevića, odnosno na njihovu analizu, dok je Mladen Ančić s Odjela za povijest Sveučilišta u Zadru, govoreći o kronikama kao historiografskim izvorima, opisao u kojoj su mjeri kronike i narativna vrela u vrijeme stvaranja moderne akademske historiografije bili gurnuti u drugi plan i čije se vijesti i tvrdnje uzimalo s velikom zadržkom ako nisu bile koroborirane drugim vrelom.

S obzirom na razinu i prostor sačuvanosti narativnih vrela razumljivo je kako je težište većine izlaganja na skupu bilo na dalmatin-

skim gradovima – osobito Dubrovniku, Zadru i Splitu – u slučaju kojih je sačuvan relativno, više ili manje bogat, opus u usporedbi s gradovima kontinentalne Hrvatske gdje je njihov broj neusporedivo manji. Općenitim temama posvećenim tim gradovima bavila su se tri, tematski različita, izlaganja i to ona Zrinke Nikolić Jakus o narativnim izvorima kao izvoru za genealogiju dalmatinske urbane elite od XII. do XIV. stoljeća, Danka Zelića o Pavlu Pavloviću kao protagonistu i svjedoku povijesti dalmatinskih gradova te Zorana Ladića o gradovima na istočno-jadranskoj obali u putopisima srednjovjekovnih europskih hodočasnika.

U ostalim slučajevima izlaganja su bila posvećena pojedinim gradovima od kojih je najviše, čak pet izlaganja, bilo posvećeno Dubrovniku. U središtu izlaganja Nenada Vekarića bila je analiza genealogije roda Gozze (Gučetić), nastaloga na prijelazu iz XVI. u XVII. stoljeće kao i analiza legende o dolasku toga roda u kronikama, a koja govori o njegovu dolasku iz Zahumlja u Dubrovnik. Zrinka Pešorda Vardić dala je pak sliku poimanja građanstva u dubrovačkim narativnim vrelima kasnoga srednjeg i ranoga novog vijek razmotrivši kako se u njima ogledalo poimanje građanstva i građana te kako se u toj naraciji zrcali staleški put oblikovanja dubrovačkoga građanstva. Analizirajući znamenito djelo Filipa de Diversisa „Laudes civitatum,” (Opis položaja, zdanja, vladavine i hvalevrijednih običaja slavnoga grada Dubrovnika) Zdenka Janeković Römer istaknula je kako je to djelo jedina takva pohvala nekome od naših gradova. Preuzeti kao žanr iz antike i preneseni u srednji vijek – kada je, počevši od VIII. stoljeća, nastao niz opisa i pohvala gradova – ova je vrsta djela postala ogledalo urbanoga identiteta gradova i njihove povijesne memorije odražavajući istovremeno stvarne značajke grada i konstruirajući njegov identi-

tet. Slično tome Vlado Rezar u svome izlaganju analizirao je povijest Dubrovnika u djelu Ludovika Crijevića Tuberona, dok je Ivica Prlander dao prikaz povijesti Dubrovnika (od Kaštela do Republike) u zrcalu srednjovjekovnih narativnih izvora.

Kada je riječ o gradovima Splitu i Zadru, dvama središnjim gradovima srednjovjekovne Dalmacije, njima su bila posvećena tri izlaganja pri čemu je, u slučaju Splita, naglasak je bio na ponovnomu čitanju „pročitanih” izvora: *O upravljanju Carstvom Konstantina Porfirogeneta* i *Salonitanskoj povijesti* Tome Arhiđakona, koje su analizirali Željko Rapanić i Ivan Basić, dok su, u slučaju pak Zadra, izlaganja bila tematski raznovrsnija. Riječ je o razmatranju Ivana Majnarića o značenju znamenite mletačke opsade Zadra 1345.-1346. godine, koja je utjecala na promjenu društvene slike na relaciji grad i njegovo zaleđe, što je onda utjecalo i na njihovu kasniju interakciju. Zatim slijedi analiza Trpimira Vedriša o promjeni ikonografije sv. Krševana kao odraz kulturnih, društvenih i političkih promjena u srednjovjekovnome Zadru te izlaganje Sandre Begonje o urbanističkome liku Zadra u srednjovjekovnim narativnim vrelima.

Od drugih dalmatinskih gradova kojima je skup bio posvećen tu su još Trogir o kojemu je govorila Ana Plosnić Škarić („Trogir u pjesmi Ivana Lipavića iz 1465. godine”), zatim Šibenik s izlaganjem Tamare Tvrtković i Ive Kurelac o percepciji grada u djelima odabranih autora pripadnika šibenskoga historiografskog kruga (Jurja Šižgorića, Ivana Polikarpa Severitana, Dinka Zavorovića i Ivana Tonka Mrnavića) te naposljetku Rab s pregledom putopisa od XVI. do XIX. stoljeća, koji je iznio Dušan Mlacović, a koji govore o srednjovjekovnome Rabu.

Gradovima u kontinentalnome zaleđu bilo je, iz već spomenutoga razloga, posveće-

no znatno manje izlaganja. O gradskim naseljima na području srednjovjekovne Slavonije, odnosno o vrelima koja donose vijesti o njima, govorila je Marija Karbić naglasivši kako se ta naselja u narativnim izvorima rijetko spominju te kako treba imati na umu tko ih je i kada izdao te koji su bili motivi njihovih autora, ali i da se oni ni u kojem slučaju ne trebaju zanemariti. Slična ovima, samo usredotočena na pojedine gradove, bila su i izlaganja Stanka Andrića, koji je govorio o *Čudesima svetog Ivana Kapistrana* kao vrelu za povijest grada Iloka te Lászla Veszprémyja, koji je iznio opsežan pregled vrela o Budimu u narativnim historiografskim izvorima do 1541. godine. Od spomenutih se izlaganja, s obzirom na svoje znanstveno polje, izdvaja ono Diane Vukičević-Samaržija, koja je iznijela svoju analizu *Legende o Sv. Franji i Bollèovoj obnovi crkve*.

Ako je, prema riječima Irene Benyovsky Latin izrečenima na početku ovoga skupa, ovaj skup želio otvoriti „znanstvenu diskusiju o narativnim vrelima srednjega i ranoga novog vijeka kao izvorima za istraživanje slike gradova (prvenstveno hrvatskoga) srednjovjekovlja, ali i šire”, onda - s obzirom na izlaganja koja su se mogla čuti na skupu - svakako imamo razloga biti zadovoljni samim skupom i vjerovati kako će i sljedeći skup za tri godine biti isto tako plodonosan.

Ante Birin

Obljetnica akademika Tomislava Raukara

U četvrtak 13. ožujka 2014. godine upričena je svečana sjednica Odsjeka za povijest Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu povodom 80. rođendana akademika Tomislava Raukara. Vrijedi se – ponajprije radi mlađih generacija povjesničara i studenata povijesti – prisjetiti nekoliko temeljnih momenata iz profesorova života.

Tomislav Raukar rođen je 29. prosinca 1933. godine u Starome Gradu na otoku Hvaru. U Splitu pohađa Srednju ekonomsku školu i Srednju muzičku školu. Godine 1956. završio je studij povijesti te hrvatskoga jezika i jugoslavenskih književnosti na Višoj pedagoškoj školi u Splitu, a 1963. godine diplomirao jednopredmetni studij povijesti na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Na istome je fakultetu 1975. godine i doktorirao povijesne znanosti obranom disertacije *Ekonomsko-društveni odnosi u Zadru u XV. stoljeću*.

Prvotno je kao arhivski pomoćnik i arhivist bio zaposlen 1962. i 1963. godine u Arhivu Hrvatske (danas Hrvatski državni arhiv) u Zagrebu. Od 1963. do 2004. godine radi na Odsjeku za povijest Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Godine 1963. počinje kao asistent na Katedri za pomoćne povijesne znanosti, a 1966. godine kao asistent prelazi na Katedru za hrvatsku povijest gdje je prošao sva znanstveno-nastavna zvanja (docent 1976., izvanredni profesor 1980., redoviti profesor 1985. i redoviti profesor u trajnome zvanju 1997. godine) držeći predavanja iz hrvatske povijesti u razvijenom i kasnome srednjem vijeku kao i pomoćnih povijesnih znanosti. Od akademske godine 1993./1994. do 2003./2004. bio je i predstojnikom Katedre za hrvatsku povijest na